

8.12.2015

Lausunto hallituksen esityksestä kustannuskilpailukykyä vahvistavista toimista

Lausuntopyyntö koskee hallituksen esitystä kilpailukyvyyn parantamiseen tähtäävästä neljästä lainsäädäntöhankkeesta. Samaan kokonaisuuteen kuuluu myöhemmin annettava esitys yksityisten työnantajien sosiaaliturvamaksun alentamisesta 1,72 prosenttiyksiköllä. Toimilla tähdätään kustannuskilpailukyvyyn parantamiseen yksikkötyökustannuksilla mitaten yhteensä 5 prosentilla.

Pyydettyinä lausuntona ETLA toteaa, että

- 1) kustannuskilpailukyvyyn parantaminen on välttämätön osa Suomen talouden saamiseksi uudelleen kasvu-uralle ja työttömyyden vähentämiseksi kestävällä tavalla sekä julkisen talouden tasapainon vahvistamiseksi.
- 2) tavoiteltu kilpailukyvyyn parantamisen suuruusluokka on järkevä
- 3) toimenpidepaketin vaikutusarviot ovat oikeansuuntaisia, mutta vaikutuksiin liittyy huomattavia sekä juridisia että palkanmuodostusprosessiin liittyviä riskejä
- 4) riskien takia hallituksen tulisi lainsäädäntötoimien sijasta vielä pyrkiä ns. yhteiskuntasopimuksen aikaansaamiseen ja mikäli tämä ei onnistu, harkita esitettyjen toimien korvaamista osaksi tai kokonaan ns. fiskaalisella devalvaatiolla. Sellaisella voidaan päästä ainakin 3,5 % kilpailukyvyyn paranemiseen.
- 5) palkanmuodostuksen kehittäminen joustavammaksi erityisesti paikallisen sopimisen edellytysten parantamisella on vähintään yhtä tärkeää kuin kilpailukyvyyn nopea parantaminen. On luultavaa, että tältä osin ei ole mahdollista päästä riittäviin tuloksiin ilman lainsäädäntötoimia.

Nämä arviot perustuvat seuraavassa esitettäviin näkökohtiin.

1. Kilpailukykyongelman luonne

Talouden kasvun pitkän ajan edellytyksiä vertaavissa kilpailukykytutkimuksissa (WEF, IMD) Suomi sijoittuu viime vuosien pudotuksesta huolimatta yhä lähelle maailman kärkeä. Pienten kotimarkkinoiden ohella Suomen heikkouksiksi identifioidaan näissä tutkimuksissa lähinnä heikko työvoiman tarjontanäkymä sekä työmarkkinoiden joustamattomuus. Viimeksi mainitulla tarkoitetaan lähinnä palkanmuodostuksen jäykkyyttä.

Sen sijaan tuotannon kustannuskilpailukyky on heikentynyt viimeisten 15 vuoden aikana selvemmin yleisimmillä mittareilla mitattuna. Eri mittarit, vertailun kohteena oleva maajoukot ja vertailuajankohdat johtavat toki erilaisiin päätelmiin heikentymisen suuruudesta. Usein käytetyt koko kansantalouden nimelliset yksikkötyökustannukset suhteessa kilpailijamaiden laajan joukon keskiarvoon olivat vuonna 2014 noin 10 prosenttia suuremmat kuin 2000-luvun alussa. Tämä ei viittaa tavattoman huonoon kilpailukykyyn, kun otetaan huomioon, että näin mitatun kilpailukyvyyn taso 2000-luvun alussa oli pidemmän ajan vertailussa erinomainen. Ns. suhteelliset reaaliset yksikkötyökustannukset, joissa otetaan huomioon myös tuotehintojen kehitys ja jotka kuvaavat yritystoiminnan suhteellista kannattavuutta, viittaavat toisaalta selvästi suurempaan kilpailukyvyyn heikentymiseen. Esimerkiksi teollisuuden osalta muutos on 15 - 30

prosenttia 2000-luvun alkuun verrattuna vertailujoukosta riippuen. Koko yrityssectorissa suhteellisen kannattavuuden heikkeneminen asettuu 10 - 15 % haarukkaan. [Kuvio 1]

Kilpailukyvyen heikentymistä ei voi pitää Suomen vuoden 2008 jälkeen kokeman suuren tuotannon menetyksen alkusyynä. Kustannuskilpailukyvyllä tuskin oli merkitystä Nokian vaikeuksissa. Sama koskee ainakin osaksi paperinvientiä ja viime aikoina tapahtunutta Venäjän viennin romahdusta. Näiltä osin tuotannon menetystä voi luonnehtia pikemminkin kilpailukyvyistä riippumattomien epäsymmetristen eli Suomeen painottuvien shokkien seuraukseksi. Osaksi korkean arvonlisän tuotannon katoaminen on itse asiassa heijastunut kilpailukykyindikaattoreiden heikentymisenä. ETLAn arvion mukaan noin puolet yrityssectorin suhteellisen kannattavuuden heikkenemisestä on aiheutunut suhteellisen tuottavuuden ja suhteellisten hintojen heikkenemisestä, mistä puolestaan merkittävä osa on peräisin ICT- ja paperiteollisuudesta.

Tästä huolimatta kilpailukyvyen heikentyminen on todellinen ongelma. Ensinnäkin viennin heikkous ulottuu ICT- ja paperiteollisuutta laajemmalle. Vielä tärkeämpää on kuitenkin se, että monelta osin kadonnut tuotanto on menetetty pysyvästi ja uuden korvaavan vientituotannon syntyminen onnistuu vain hyvin hitaasti jos lainkaan, ellei tällaisella uudella tuotannolla ole kustannuksiin ja hintaan liittyvää etua. Tämä koskee sekä tuotteiden välitöntä menestystä markkinoilla että yritysten halukkuutta investoida tuotantokapasiteettiin Suomessa. Kilpailukyvyen merkitys korostuu tilanteessa, jossa markkinoiden kasvu on hidasta, jolloin Suomen viennin nopea nousu edellyttää markkinaosuuksien valtaamista, ts. pitkään jatkuneen markkinaosuuksien menetystrendin kääntämistä.

2. Kilpailukyvyen kohentamisen keinoista

Hyvinvoinnin kannalta paras tapa parantaa kilpailukykyä on parantaa tuottavuutta tai luoda tuotteisiin sellaista laatueta, josta asiakkaat ovat valmiita maksamaan paljon. Tämä onnistuu helpoiten silloin kun talous on kaukana tuottavuuden eturintamasta ja esimerkiksi ulkomaisten investointien avulla pystytään siirtämään muualla olevaa tietotaitoa tuotteiden ja tuotantoprosessien ja tuotteiden tuomiseksi kansainväliseen kärkeen. Vastaavasti tämä on vaikeampaa ja hitaampaa, kun talous on jo tuottavuuden eturintamassa tai lähellä sitä.

Tuottavuuden ja tuotannon laadun parantaminen on joka tapauksessa hidas, yrityskohtaiseen kehitysohjelmaan perustuva prosessi. Poliittiset päätöksentekijät ja työmarkkinajärjestöt voivat vaikuttaa siihen vain välillisesti parantamalla osaamisohjajaa ja innovaatiokykyä, vauhdittamalla tuottavuutta tukevaa rakennemuutosta mm. kilpailua lisäämällä, helpottamalla uusien yritysten markkinoille tuloa sekä edistämällä työvoiman uudelleen kohdentumista ja tehokkuutta tukevaa palkanmuodostusta.

Kustannustasoa voidaan periaatteessa korjata selvästi nopeammin. Parhaiten tämä onnistuu valuuttakurssimuutoksilla, joiden seurauksena kotimaisen tuotannon hinta alenee ulkomaan rahassa ja ulkomaisen tuotannon hinta nousee kotimaan rahassa. Kilpailukyky paranee silmänräpäyksessä samalla kun reaaliensiot alenevat sitä mukaa kun valuuttakurssimuutos nostaa kotimaisia hintoja.

Suomen kyky nousta nykyiseen taantumaan vertautuvasta 1990-luvun lamasta perustui em. kahteen tekijään: yhtäältä tuottavuuden nopeaan nousuun ja vielä tätäkin suuremman määrän Suomen valuutan arvon heikentymiseen. Työvoimakustannukset tuntia kohden nousivat sekä laman pohjassa että siitä toivuttaessa niin, että vuonna 1996 eli kuusi vuotta taantumien alkamisen (1990) jälkeen kustannukset olivat 20 % suuremmat. Tämä kuitenkin kompensoitui kokonaan ja hieman ylikin tuottavuuden nousulla,

joten yksikkötyökustannukset *laskivat* markoissa ilmaistuna pari prosenttia. Suhteelliset nimelliset yksikkötyökustannukset kilpailijamain verrattuna laskivat kuitenkin 30 %. Tämä perustui aluksi lähes yksinomaan efektiivisen valuuttakurssin 30 % heikkenemiseen ja kuuden vuoden periodin lopulla noin puoleksi siihen, että kilpailijamain yksikkötyökustannukset olivat jatkaneet nousuaan.

Tilanne on 2008 alkaneen taantumun aikana ollut tyystin erilainen. Tuntia kohden lasketut työvoimakustannukset nousivat kuudessa vuodessa noin 14 %. Mutta kun tuottavuus heikkeni, nimelliset yksikkötyökustannukset *nousivat* tänä aikana 20 %. Valuuttakurssi ei yhteisvaluutan oloissa tietenkään ole voinut reagoida Suomen tilanteeseen. Euron heikentyminen ja kilpailijamain yksikkötyökustannusten nousu kompensoivat yksikkötyökustannusten noususta merkittävän osan, mutta suhteelliset nimelliset yksikkötyökustannukset nousivat tästä huolimatta 4 %. Toisin sanoen, kun 1990-luvun lamaan liittyi sekä tuottavuuden että ison valuuttakurssimuutoksen ansiosta suuri kilpailukyyn paraneminen, nyt saman ajan kuluessa taantumun alkamisesta kustannuskilpailukyky on jatkanut lievää heikentymistään. Vientituotannon keskimääräisten hintojen laskun takia yritysten suhteellinen kannattavuus on heikentynyt tätä selvästi enemmän, kuten edellä on todettu. [Kuvio 2]

Kuluvana vuonna euron arvon aleneminen päävaluuttoihin nähden on heikentänyt yhä Suomen efektiivistä valuuttakurssia. Tämä ja eräiden kilpailijamain (Saksa, Ruotsi) palkkatason nopeahko nousu parantaa Suomen kilpailukykyä olettaen, ettei tuottavuuskasvu ole kilpailijamaissa ollut paljon Suomea parempi.

Eteenpäin katsoen Suomi ei voi perustaa kilpailukykyä paranemista euron heikkenemiseen suhteessa kilpailijamain valuuttoihin. Euron arvon vaihtelua muihin valuuttoihin nähden on mahdoton ennustaa ja euron muutosten vaikutusta efektiiviseen valuuttakurssiin hillitsee se, että käymme merkittävästi kauppaa euroalueen kanssa. Viime aikoina lisäksi erät Suomen viennille tärkeitä valuutat, mm. rupla, ovat myös heikentyneet.

Tuottavuuden kilpailijamaita nopeampaan nousemiseen ja uusien korkean arvoisen tuotteiden luomiseen täytyy luonnollisesti pyrkiä, mutta sitä vaikeuttaa edellä mainittu läheisyys tuottavuuseturintamaan ja hallituksen vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa tuottavuuden kehitykseen ja uuden korkean arvoisen tuotannon syntymiseen muutaman vuoden aikajänteellä. Tämän perusteella kilpailukyyn kehitys lähivuosina riippuu keskeisesti - ja 1990-luvun taantumasta toipumiseen verrattuna olennaisesti enemmän - työvoimakustannusten ts. palkkojen ja niiden sivukulujen kehityksestä tuntia kohden.

Nimellispalkat ovat kokemuksen mukaan kaikkialla jäykkiä alaspäin, ts. palkkoja alennetaan harvoin eivätkä muutokset yleensä ole suuria. Palkkatason yleinen aleneminen liittyy vain poikkeuksellisiin kriiseihin. Euroopassa 2007/2008 alkanut kriisi on kuitenkin johtanut nimellispalkkojen leikkauksiin useissa maissa, eniten Kreikassa, Liettuassa, Portugalissa ja Kroatiassa. Työvoiman sivukuluja on laskettu samoissa maissa ja yleensä suhteessa palkkoja enemmän. Eurostatin tilastojen mukaan yrityssektorin tuntia kohden lasketut työvoimakustannukset laskivat enimmillään Kreikassa lähes 20 %, Liettuassa hieman yli 10 %, Portugalissa ja Kroatiassa 7-8 % ja Virossa, Latviassa ja Liettuassa noin 3 %.

Kun Suomessa harkittiin EMU-jäsenyyttä, ns. EMU-asiantuntijaryhmä nosti keskeiseksi haasteeksi sen, kuinka hyvin työvoimakustannukset kykenevät sopeutumaan nyt koetun kaltaisiin epäsymmetristen shokkien aiheuttamiin tarpeisiin kohentaa kilpailukykyä. Ryhmä piti tärkeänä nimellisten työvoimakustannusten joustoa yleensä ja katsoi lisäksi, että Suomessa pitäisi pystyä poikkeustilanteissa puuttamaan yleisesti työvoimakustannusten tasoon koordinoitusti. Edellä kuvattu palkkojen ja kaikkien työvoimakustannusten kehitys kertoo, ettei palkanmuodostus ole kriisin aikana reagoinut niin, että

kilpailukyky olisi parantunut. Työehtosopimusten vaikutus kustannustasoon on sopimuspalkkaindeksin perusteella itse asiassa ollut viimeisen 6 vuoden aikana sama 12 % kuin vastaavana 6 vuoden periodina 1990-luvulla. Suomen palkanmuodostus ei ole muuttunut EMU-yhteensopivaksi tavalla, jota EMU-asiantuntijaryhmä piti tärkeänä.

[Kuvio: Kustannuskilpailukyvyn osatekijät nykyisessä taantumassa ja 1990-luvulla]

3. Hallituksen kilpailukyypaketin tavoitteet

Hallitus on asettanut tavoitteeksi kustannuskilpailukyvyn kohentamisen yksikkötyökustannuksilla mitaten 15 prosentilla lähivuosina. Tätä voidaan pitää perusteltuna suuruusluokkana, vaikka optimaalista kustannuskilpailukyvyn tasoa onkin vaikea määrittää. 15 % muutos merkitsisi kustannuskilpailukyvyn palautumista ennen 2008 alkanutta kriisiä vallinneelle pidemmän ajan keskimääräiselle tasolle tai vähän sitä paremmaksi.

Tavoitteesta 5 prosenttiyksikköä on pyritty saavuttamaan ensisijaisesti ”yhteiskuntasopimuksella”, ts. sopimalla työehtojen muuttamisesta niin, että kustannusvaikutus työtuntia kohden on 5 %.

Vaihtoehtoisesti tähän tulokseen pyritään lausuntopyyntöä kohteena olevalla lakipaketilla. Pitkäaikaisella palkkamaltilla pyritään alentamaan suhteellisia yksikkötyökustannuksia samoin 5 prosentilla (kun muiden maiden työvoimakustannusten oletetaan nousevan nopeammin). Loppu 5 % parannus pyritään saamaan aikaiseksi tuottavuuden kasvua parantamalla (suhteessa kilpailijamaihin).

Näistä suhteellisen tuottavuuden parantamiseen hallitus tai työmarkkinajärjestöt eivät aiemmin todetun perusteella voi paljon vaikuttaa muutaman vuoden aikajänteellä. Joitain merkkejä on olemassa siitä, että tuottavuutta parantava rakennemuutos eli ns. luova tuho on viime vuosina kiihtynyt Suomen yrityssectorissa. 5 prosentin suhteellinen tuottavuusparannus kilpailijamaihin verrattuna esimerkiksi vaalikauden loppuun mennessä eli noin 1½ % vuotta kohti on kuitenkin vaativa tavoite, eikä kilpailukyvyn paranemista ole syytä laskea sen varaan. Tämän vuoksi työvoimakustannusten kehitys on ratkaisevaa.

Suhteellisten palkkakustannusten lasku 5 prosentilla palkkamaltin avulla on periaatteessa saavutettavissa 2-3 vuoden palkkajäädytyksellä, koska kilpailijamaiden palkkojen nousu voitaneen olettaa 2-2,5 % suuruisiksi lähivuosina ja palkkaliikumukset voitaneen olettaa verraten pieniksi nykyisissä työvoiman kysyntäoloissa. Tätä voidaan periaatteessa pitää helpoimpana osana pakettia, vaikka ratkaisua ei olekaan syntynyt.

Kustannustason lasku 5 prosentilla on osoittautunut erityisen hankalaksi. Hallituksen pyrkimys tämän toteuttamiseen yhteiskuntasopimuksella ei ole onnistunut ja tavoitteeseen pyritään nyt lainsäädäntöteitse.

4. Lakipaketin toimien vaikutukset

Lakipaketissa on neljä osaa, joiden yhteenlasketuksi yksikkötyökustannusten alennusvaikutukseksi hallitus on arvioinut 3,6 %:

- a) Loppiainen ja helatorstai palkattomiksi vapaapäiviksi vuosityöaika lyhentämättä: 0,8 %

Tämä muutos laskee työvoimakustannuksia selkeästi ja siten alentaa suoraan yksikkötyökustannuksia. Vaikutuksen suuruus on myös varsin luotettavasti arvioitavissa.

- b) Sairausajan ensimmäinen päivä palkaton ja loppu omavastuuajasta 80 prosentin palkka: 1,4 %

Tämän kohdan vaikutuksia työvoimakustannuksiin on hankalampi arvioida, sillä vaikutuksen suuruus riippuu olennaisesti käyttäytymisvaikutuksista. Muutos vähentää sairauspoissaoloja, mutta vaikutuksen suuruuden arviointiin liittyy paljon epävarmuutta. Esimerkiksi Ruotsin kokemukset viittaavat siihen, että pidemmät sairauspoissaolot voivat lisääntyä. Toteutuva vaikutus työvoimakustannuksiin voi olla laskettua suurempi tai pienempi.

c) Lomarahan alentaminen 30 prosentilla: 1,3 prosenttia

Lomarahan alentaminen laskee suoraan työvoimakustannuksia ja siten parantaa kilpailukykyä. Laskelmissa ei ole kuitenkaan otettu huomioon lomarahojen lakisääteistämisen kustannusvaikutuksia, eli kustannuksia lisäävä elementti on jätetty laskelmista pois.

d) Vuosilomien lyhennys 38:sta 30 työpäivään: 0,1 prosenttia.

Vuosilomien lyhentäminen laskee työvoimakustannuksia yksityisellä sektorilla vain vähän, mutta se pienentää kustannuksia julkisella sektorilla ja siten mahdollistaa yksityisen työnantajan sairausvakuutusmaksun leikkauksen ilman alijäämävaikutusta.

Tavoiteltujen kilpailukykyvaikutusten toteutumiseen liittyy edellä todettujen kysymysten ohella muitakin epävarmuuksia. Ensinnäkin, lakiehdotusten perustuslainmukaisuutta on epäilty, mikä sellaisenaan saattaa estää niiden säätämisen. Vaikka lakiehdotukset todettaisiinkin Suomen perustuslain mukaisiksi, niiden yhteensopivuus EU:n lainsäädännön tai kansainvälisten sopimusten (esim. ILO) kanssa voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Vaikka tämä ei estäne lainsäädännön toimeenpanoa, se merkitsee epävarmuutta siitä, pysyvätkö lait voimassa.

Toiseksi epävarmuutta kilpailukykyvaikutuksista aiheuttaa se, missä määrin ammattiliitot pyrkivät kompensoimaan työehtojen heikennykset varsinaisissa työehtosopimusneuvotteluissa. Vaikka tällaisia kompensatiovaatimuksia on vaikea pitää perusteltuina työllisyys- ja työttömyyskehityksen näkökulmasta, niitä ei voi sulkea pois. Kolmanneksi epävarmuutta vaikutuksista lisää se, että lait on perustuslakisyistä ilmeisesti säädettävä määräaikaisina. Lisäksi kustannusvaikutuksia pienentävät pakettiin liittyvät työterveyshuoltoa ja muutosturvaa koskevat ehdotukset.

Edellä mainittujen seikkojen perusteella lakihankkeiden esitettyä 3,6 % kustannusvaikutusta voidaan pitää ylärajana. Todennäköisesti vaikutus yksikkötyökustannuksiin on pienempi. Kun kokonaisuuteen liittyvän työnantajan sosiaaliturvamaksun 1,72 prosenttiyksikön alennuksen vaikutus työvoimakustannuksiin on 1,4 prosenttia, hallituksen paketin kokonaisvaikutus jää myös todennäköisesti 5 prosenttia pienemmäksi. Lisäksi on olemassa merkittävä riski, että vaikutukset jäävät tavoitteesta selvästi.

Olettaen, että tavoiteltu kustannusvaikutus saavutetaan, paketilla on myönteinen vaikutus talouden kasvuun, työllisyyteen ja julkisen talouden tasapainoon. Hallituksen arviot näistä vaikutuksista ovat suuruusluokaltaan oikeita, joskin luultavasti hieman optimistisia. Arvioidun 3,6 prosentin suuruisen yksikkötyövoimakustannusten alentamisen hallitus arvioi parantavan yksityisen sektorin työllisyyttä 38 000 hengellä. Julkisella sektorilla arvioidaan työllisyyden heikkenevän 15 000 hengellä. Tästä laskettu nettovaikutus on 23 000 henkeä. Koko 5 prosentin kilpailukykyypaketin (ml. sotu-maksujen alennus) hallitus arvioi kohentavan yksityisen sektorin työllisyyttä 52 000 hengellä. Kun tästä taas vähennetään edellä mainittu väheneminen julkisen sektorin työpaikoissa, päästään 37 000 henkilön suuruiseen työllisyyden kohenemiseen pitkällä aikavälillä. Hallituksen työllisyysarviot on tehty osittaisen tasapainon analyyysilla,

jossa on käytetty kirjallisuudesta poimittuja työvoiman kysynnän joustoa -0,4 ja työvoiman tarjonnan joustoa 0,3.

Vaihtoehtoinen tapa arvioida vaikutuksia on laskelma makrotaloudellisella mallilla tai erilaisilla makromallin ja sektorimallien yhdistelmillä. ETLAn arvion mukaan koko kansantalouden yksikkötyövoimakustannusten aleneminen 5 prosentilla kasvattaa kokonaistuotantoa pitkällä aikavälillä (8-10 vuotta) noin 2 prosenttia perusvaihtoehtoa korkeammaksi. Tämä parantaa työllisyyttä noin 30 000 hengellä ja alentaa työttömyysastetta noin 1 prosenttiyksiköllä.¹ Koko julkisen sektorin budjettijäämä paranee noin 1 prosenttiyksiköllä. Työllisyyttä, työttömyyttä ja julkisen talouden tasapainoa koskevat tulokset ovat hyvin samankaltaisia käyttämällä kokonaistaloudellista mallia kuin mallilaskelmassa, jossa käytettiin makromallien ja sektorimallien yhdistelmää.

ETLAn arviot kilpailukyypaketin kokonaisvaikutuksista työllisyyteen ovat siis jonkin verran alemmat kuin hallituksen arviot, mutta epävarmuus huomioon ottaen erot eivät ole suuria. Selvää on, että vaikutukset ovat lyhyellä aikavälillä pieniä, ja ne voivat olla joinakin vuosina jopa negatiivisia, jos kotimaisen kysynnän heikkeneminen pääsee dominoimaan taloudellista käyttäytymistä. Pitkällä aikavälillä vaikutukset ovat sen sijaan kiistatta positiivisia.

5. Näkymä työvoimakustannusten alenemisesta ja joustavuudesta olennainen, ei välitön vaikutus

ETLAn arvion mukaan Suomen talouden pääseminen uudestaan kestävälle kasvun uralle edellyttää kustannuskilpailukyyn paranemista. Hallituksen kaavailema yhteensä 15 prosentin tavoite on myös suurusluokaltaan järkevä. Olisi luonnollisesti sitä parempi, mitä pikemmin tulokseen päästäisiin. Täsmällistä ajoitusta tärkeämpää on kuitenkin synnyttää yrityssektorille uskottava näkymä siitä, että tuotannon kustannustaso pienenee merkittävästi kilpailijamaihin verrattuna lähivuosina ja suurella todennäköisyydellä pysyy kilpailukykyisenä nopeasti muuttuvissa olosuhteissa tulevaisuudessa.

Tästä näkökulmasta se, että hallituksen esityksen toimet astuisivat voimaan vasta 2017, ei ole ongelma. Ongelma kuitenkin on se epävarmuus, mikä toimenpiteiden toteutumiseen ja vaikutuksiin liittyy. Tämä koskee sekä juridiikkaa että palkanmuodostuksen reaktioita lainsäädäntöpakettiin. Tämän vuoksi esitettyä lakipakettia selvästi parempi ratkaisu olisi työmarkkinajärjestöjen sopimus työvoimakustannusten alentamisesta.

Jos tähän ei ole mahdollista päästä työmarkkinaosapuolten erimielisyyden takia, hallituksen tulisi vielä harkita mahdollisuutta korvata ainakin osa lakipaketin ehdotuksista ns. fiskaalisen devalvaation toimin eli alentamalla työnantajamaksuja ja rahoittamalla tämä esimerkiksi arvonlisäveroa korottamalla ja/tai työntekijöiden vastaavaa maksua nostamalla. Tämä vähentäisi ainakin juridista epävarmuutta ja mahdollisesti myös palkkamaltin jatkumiseen liittyvää epävarmuutta. Toimenpide voisi koskea ainakin työnantajan sosiaaliturvamaksua kokonaisuutena (siis hieman suurempana kuin hallitus ehdottaa) ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksua. Kun näiden yhteismäärä on keskimäärin yli 4 %, työvoimakustannuksia voitaisiin näin alentaa noin 3,5 %. Työeläkemaksun tilapäinen alennus, jota mm. SAK on ehdottanut, voisi täydentää tätä. Fiskaalisen devalvaation toimet voitaisiin myös saattaa voimaan jo vuoden 2016 aikana.

Yritystoiminnan kannattavuuden ja edelleen yritysten investointihalukkuuden kannalta on jopa tällaista verraten nopeasti toteutuvaa kilpailukyyn parantamista tärkeämpää näkymä siitä, että palkanmuodostus

¹ Edellistä alemmaa viennin hintajoustoa käytettäessä työllisyys kohenee 20 000 hengellä.

tukee jatkossa kilpailukyvyn palautumista ja säilymistä. Tältä osin ehdotukset siirtymisestä ventialojen määrittämään palkanmuodostusraamiin ja paikallisen sopimisen edistäminen ovat avainasemassa. Palkanmuodostuksen ventialavetoisuuden tarpeesta näyttää vallitsevan varsin laaja yksimielisyys työmarkkinaosapuolten kesken, eikä tämä asia edellytä hallitukselta toimenpiteitä. Sen sijaan paikallisen sopimisen edellytysten vahvistamisesta on huomattava erimielisyys. Ammattiyhdistysliikkeessä on suurta varauksellisuutta esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Saksassa hyviksi havaittujen toimintatapojen hyväksymiseen. Paikallisen sopimisen edistämiseen saatetaankin hyvin todennäköisesti tarvita lainsäädäntötoimia.

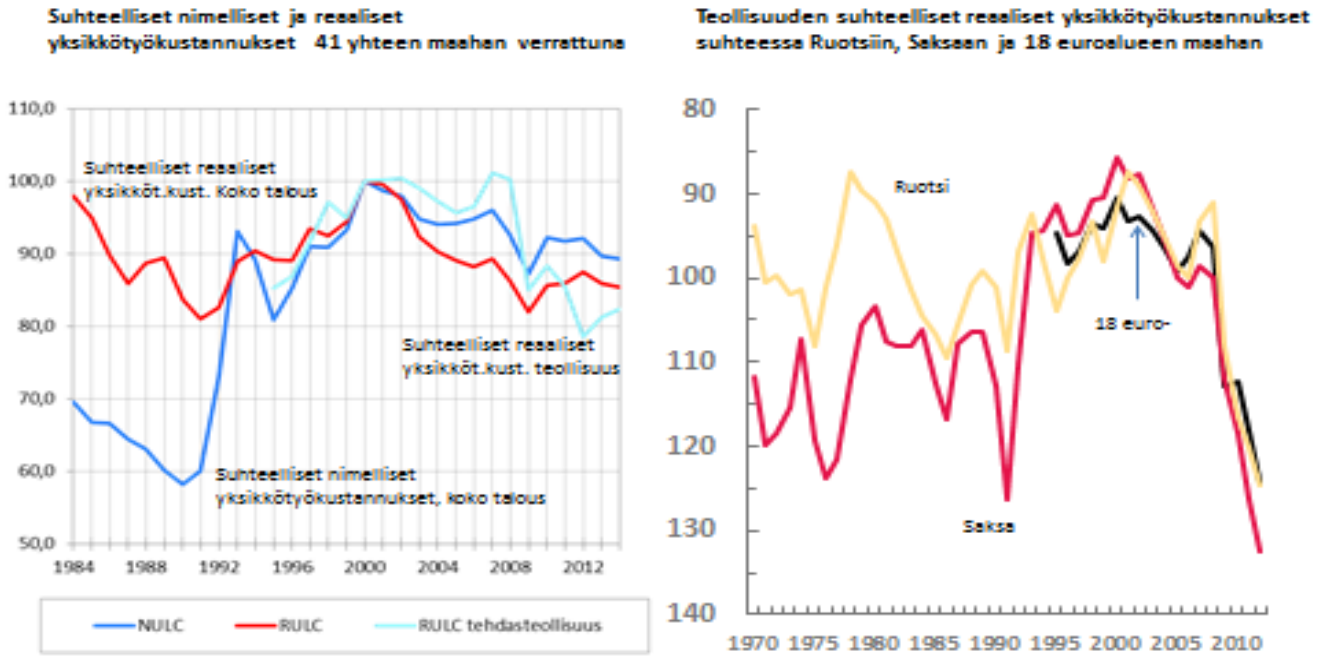
Kunnioitavasti

Vesa Vihriälä

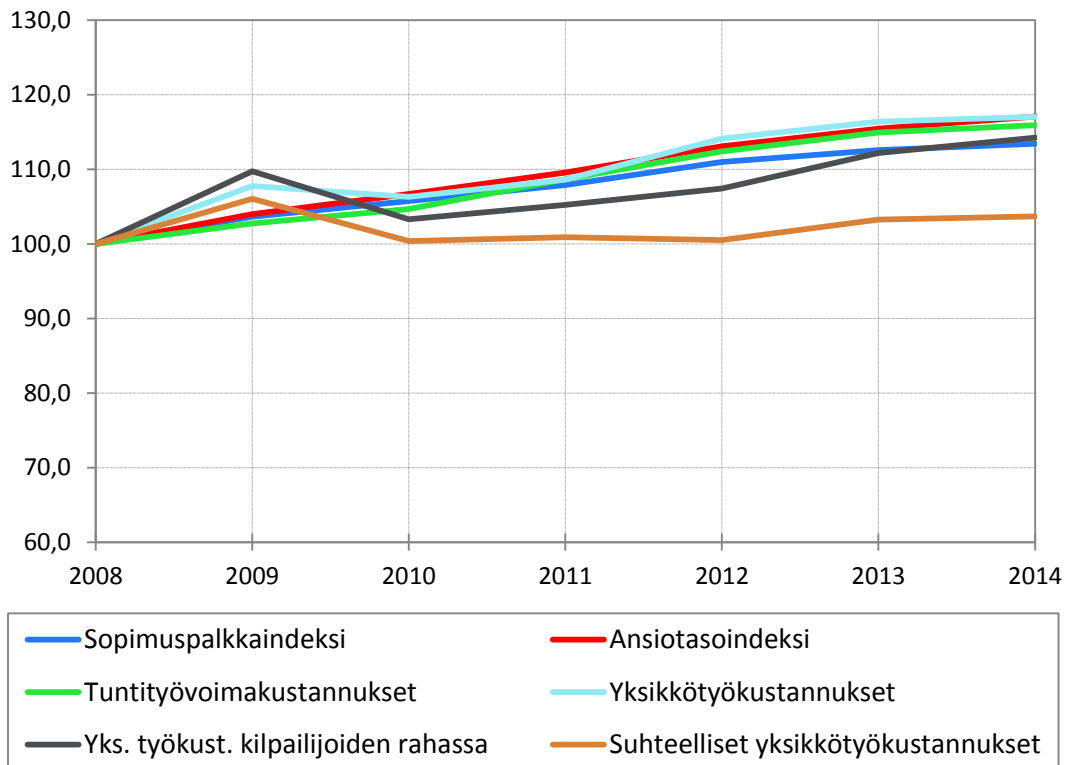
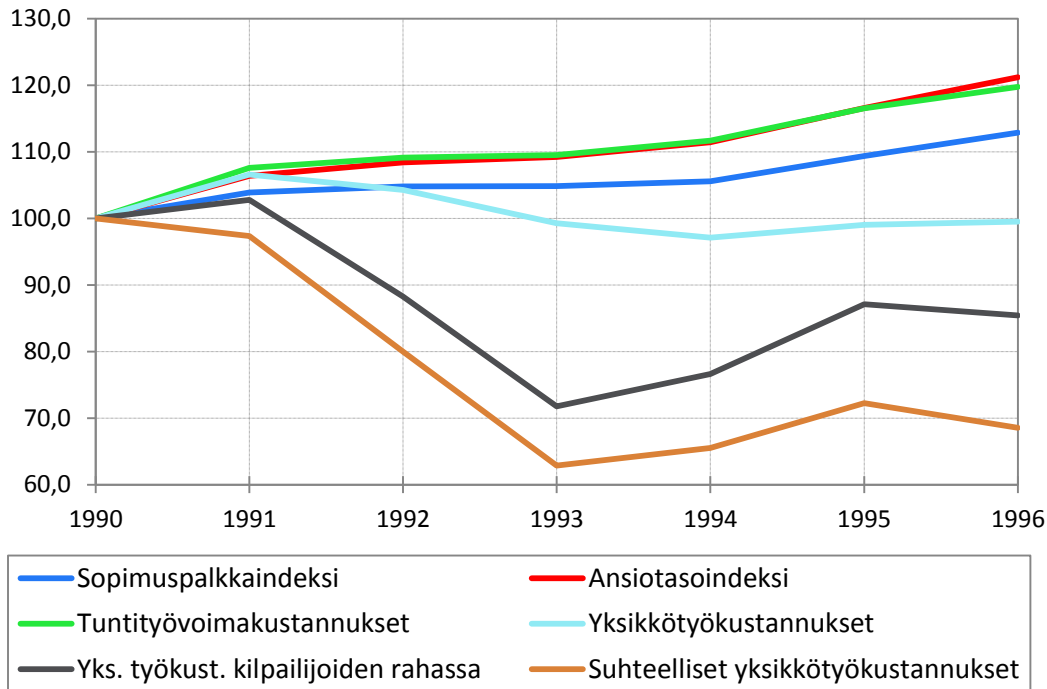
toimitusjohtaja

Kuvio 1 Suomen kilpailukyky suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna

Lähde: ETLAn laskelmat

Kuvio 2 Koko kansantalouden suhteellisten nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys ja sen osatekijät 1990-luvun kriisissä ja nyt

Lähde: ETLAn laskelmat